

Tara Džun Vinč

Progutaj vazduh

Prevela s engleskog
Ksenija Todorović

Beograd, 2010.

Tebi
Za prošaputane reči
Milozvučne
Za Moondance
Za ljubav
Daleku, tihu, prošlu

Kineski umetnik Song Dong otišao je 1996. godine na reku Lasu, na Tibetu, da izvede svoj performans. Song je jedan sat sedeo u reci i ritualno udarao po površini vode starim drvenim pečatom u koji je bio urezan ideogram vode.

Naravno, pečat nije ostavio nikakav trag. Značaj ovog dela sačuvan je u umetnikovom postupku. Jalov i junački, taj postupak priziva sve one sitne radnje kojima pojedinac nastoji da shvati smisao sveta.

I za sve nas koji pokušavamo da shvatimo smisao sveta.

Progutaj vazduh

Pamtim dan kada sam otkrila da je majci bolesna glava. Na gležnjevima je nosila brižnost dok je vezivala krajeve lastiša preko kutije za sladoled. Svojim mekim rukama uhvatila me je za podbradak da bi me bolje osmotrila; mamine smaragdne oči kapale su kroz njeno gusto crnilo i namučenu vrbovu kosu. Imala je lice koje se osmehivalo samo na fotografijama. I mog brata Bilija opremila je šlemom od kantice za sladoled i poslala nas da lovimo ribu. Bio je to znak njenog straha da će nam svrake kljunovima probiti teme.

Izbacila nas je kao dva džokera u kartama i opomenula nas da svratimo do Tete pre nego što padne mrak; ponovo nam je rekla da nas voli. Mrežasta vrata zatvorila su se na zarđalim, primorskim šarkama i zalupila se od napinjanja. Kad sam se okrenula i pogledala niz stazu, više je nije bilo.

Bili je brzo vozio, štap za pecanje video se iz daljine kao radio-antena. Meni se najlon upleo preko upravljača – pridržavala ga je mala kesica u kojoj su bi-

li ostaci hleba, perorez, rezervne udice i olovo, koje sam u školi zamenila za papirni novac za *Monopol*. Sve se njihalo od mog malaksalog zaleta.

Pesak je vrio. Bacila sam bicikl pored Bilijeovog ispod dina obraslih banksija travom i krenula ka vrhu rta. Znala sam da odatle imam najbolji pogled na obalu, duboko do talasa koji se razbijaju i zapljuskuju, samo ako stanem na daske za surfovanje, koje obližnji stanovnici tu ostavljaju. Sa istog mesta prošlog leta videla sam kornjaču; pola tela uronila je – da bi pljucnula. Ostala je samo nekoliko trenutaka, ali sasvim dovoljno da zapamtim njenu lepotu.

Zvala se Mungi, prva kornjača na svetu. Kažu da je bila saplemenik koga su kopljem pogodili u vrat kad se krio od napadača u izdubljenom drvetu. Ali duh predaka je sve posmatrao i odlučio da mu omogući da živi i dalje kroz reinkarnaciju, ili tako nešto slično. „U svakom slučaju, dozvoljeno mu je da zauvek živi u miru kao kornjača, samo ako prazno deblo drveta nosi kao oklop.“ Tako je mama govorila. Imala je dosta luckastih misli i neke veoma neobične priče o drugim svetovima, o vlastima i „zaverama“. Najviše sam volela priču o Mungiju. Nije je kornjača proganjala, samo je htela upravo to da nam ispriča.

Otpuzala sam preko lokvica u steni; ivice su bile oštre i moralo se oprezno ići. Motreći svaki škrilčani obris, kriveći korak prema glatkoj površini. Kod najudaljenije lokvice u steni, tražeći uobičajeni

ispust, primetila sam nešto neobično. Preko ivice previjeno nešto srebrnkasto, poput plastične kabanice zaspale na kamenu.

Nadvivši se preko raširenih ostataka, udahnula sam slani miris mesa koje gori na suncu. Okrenuto telo otrovne raže ličilo je mnogo više na karikaturu duha nego na zaspalu kabanicu. Ustuknula sam, zamisljajući kako joj sićušna iskrivljena usta vrište od bola. Nije dugo ležala mrtva; pitala sam se da li se ugušila na vazduhu ili joj je to mesto samo mrtvačnica. U svakom slučaju, izgubila je bitku, progutala je svoj otpor.

Uхватила sam je za krilo i povukla preko ruba stene; kožnato okrilje pljuskało mi je oko nogu. Htela sam da pokažem svoj ulov, ali Bili je otišao daleko niz obalu, predaleko da bi čuo glas jedne devojčice. Na svakoj strani tela ribe bila su po tri useka – tamo gde bi joj bila rebra. Verovarno škrge, da može da diše pod vodom. Povukla sam prstom preko njenog stomaka i ubojitog repa, sve do vrha i napipala dva trna na kraju. Zamislila sam kako će rep da se uskovitla kao crevo za zalivanje i kako će me otrovati u jednom hitrom smrtonosnom zaokretu. Sela sam malo dalje, da budem sigurna, i dugo razmišljala da li da je bacim u vodu. Onda sam odlučila da je najbolje da bude daleko od živih bića, baš tu, na vazduhu.

Bol je uzavreo pod njenim nadutim telom. Osećala sam borbu raže tokom tih poslednjih trenutaka

života. Izgledala je malaksalo, kao neki debeljko u tesnom odelu posle alavog ručka. Sažalila sam se na ribu i mislila samo na oslobađanje mrtve iznutrice. Debelu kožu probila sam perorezom i duboko prorezala trbuh. Prosecanjem se pocepala neka naranđasta kesa. Iz nje se, preko bledog trupa, razlivala obojena tečnost, poput boje zvona s hrama.

Pali anđeo, oboren na leđa, sada se otvorio nebu. Više me nije zanimao uzrok smrti, gubitak života. Smrt je nastupila mnogo pre nego što sam zasekla, ali samo krv može smrt da učini stvarnom. Ni cela ni bespomoćna, raža se razlivala postrance – bila je slobodna.

Uzela sam torbu, poslala nežan poljubac mrtvoj ribi i vratila se do brata; pazila sam da ne stanem na stene oštrih ivica.

Pamtim kupalište tog dana. Još je ponegde bilo ljudi. Pesak se hladio sa zalaskom sunca; pod zasvođenim šatorima ćebad s bebama, porodice. U to doba posle podne mame i tate se zamore, a tela više ne mogu da pocrne. Celo kupalište isprazni se za nekoliko minuta. Bili ništa nije ulovio; u šeširu je bila samo šaka pipija.

„Kako je bilo, sejo?“

Pokazala sam mu prazne ruke. „A kod tebe?“

„Samo pipiji, možda će nam ih Teta ispržiti. Još ako ima i ribljih štapića. Čoveče, umirem od gladi.“

Odneli smo bicikle do česme i oprali noge. Bili-jeve noge bile su mnogo tamnije od mojih. Ponekad

bi me zadirkivao i govorio mi da sam „polutanka“ ili „kokosov orah“. Smejali smo se i jurili po dvorištu jer smo rasisti, a nismo znali šta to znači. Provirila sam pored žbuna prema vrhu rta i videla kako par nogu nekog surfera nestaje iza talasa. More je ponovo bilo nalik na srebrnog galeba u letu, odble-sak ušuškanoj ljubičastog sjaja sunca na zalasku. I ja sam opet bila dete.

Kada smo stigli do Tetine kuće, videli smo policijska kola; točkovi su bili tik uz slivnik. Nije bilo ni plavog svetla niti sirene. Ubacili smo bicikle u dvorište, Teta je skočila sa trema i ugurala nas unutra, kao što nas je mama malo ranije izgurala iz kuće.

Osećala sam na ramenima kako su joj ruke lepljive. Drhtala je i uzdisala kao da nešto ružno sanja. Posadila nas je za kuhinjski sto i otvorila gornji deo kredenca. Tamo je čuvala ječmeni šećer. U stvari, samo je pogledala unutra, da sabere misli. Naglo je spustila glavu na omlitavelom vratu, i dalje držeći ručice kredenca. Teta je mnogo plakala, pa se i Bili rasplakao. Pomislila sam da mi ona liči na Isusa – celo telo oslonjeno na raširene ruke.

Govorila je isprekidano, kao da je svaka reč važna, ali tuđa. „Mama vam je – otišla. Dugo je neće biti, deco. Moja sestra – morala je da nas napusti.“

Teta nije bila sigurna koje reči da izgovori. Nikad joj ranije nisu prešle preko usana. Ni kad bi mama otišla do kladionice, niti kada bi otišla u samoposlugu. Znala sam da je mrtva.

Skinula sam kanticu od sladoleda koja mi je i dalje stajala na glavi i zurila u prazno. Kroz svest su mi plovile kornjača Mungi i otrovna raža. Mislila sam kako se mamin bol oslobodio iz zglobova, iščilio iz njenog tela, ili iz onoga što je ostalo. Njene meke ruke, prevrnute i malaksale. Suze su padale u kanticu za sladoled, kapale mi s trepavica i klizile niz obraze. Slana voda razmrljala je crni flomaster njenog rukopisa – *upamti*.

I znala sam da ne treba zaboraviti.

Sadržaj

Progutaj vazduh	9
Zgrabi	15
Razbijanje oblaka	19
Krv iz dlana	27
Šumski požar	33
Odlazak iz raja	39
Pobeći	47
Teritorija	57
Blok	67
Čokoladni	77
Vantok	85
Obojeni snovi	89
Putanja vodenog sata	95

Samo prašina	101
Čaura.	105
Zmija Bila.	109
Misija.	113
Zavičaj.	121
Drvo džakaranda	127
Dom.	131
Napomena prevodioca	137